

ВОЛОДИМИР ГНАТЮК І НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ІМ.ШЕВЧЕНКА

Володимир Гнатюк — одна із найяскравіших постатей в колі провідників українського національного відродження кінця ХІХ—першої чверті ХХ ст., і займає достойне місце серед таких найвидатніших особистостей того часу в Галичині, як Іван Франко, Михайло Грушевський, Філарет Колесса, Іван Пулюй, Іван Горбачевський та інші. Дивовижно щасливий збирач українського фольклору, видатний етнограф, який провів системний аналіз етно-фольклористичного потенціалу великої частини української (насамперед західної) території та зафіксував народні скарби у численних збірниках та студіях. Він як видатний організатор наукового життя і численних наукових видань в Галичині діяв у першу чергу через Наукове товариство ім.Шевченка. Його жвава співпраця і взаємодія з Науковим товариством ім.Шевченка, що тривала понад тридцять років, розпочалася у 1894 р. зі вступом до Львівського університету. Тоді ж до Львова в університет прибув професор Михайло Грушевський, з яким у В.Гнатюка склалися добрі стосунки. Незважаючи на невелику вікову різницю (усього п'ять років), спочатку це була взаємодія учня і вчителя. Володимир Гнатюк відразу ж потрапив у потужне силове поле видатного вченого, засвоїв від нього «технологію» наукової праці.

У 1898 р. закінчив університетські студії і Михайло Грушевський запропонував йому посаду наукового секретаря НТШ. З цього часу розпочалася його дуже плідна організаційна діяльність в Товаристві.

Вже у 1898 р. Товариство вирішило здійснити реформу статуту НТШ. Згідно з цим реформованим статутом в лютому 1899 р. відбулися загальні збори, на яких обрано новий виділ НТШ, а В.Гнатюка призначено секретарем виділу та усього Товариства.

Заходами В.Гнатюка з 1900 р. почав виходити інформаційний орган «Хроніка Наукового товариства ім.Шевченка». Це видання було квартальним, хоча пізніше, в час війни, а також під час польської окупації періодичність його виходу порушувалася. Володимир Гнатюк уклав і зредагував 66 випусків цього важливого інформаційного видання, яке є сьогодні основним джерелом інформації про історію НТШ. Для того, щоб про діяльність Товариства знала міжнародна громадськість, «Хроніка» виходила одночасно українською і німецькою мовами.

Для розвитку української культури та зміцнення її позицій мало важливе значення створення у 1899 р. «Української видавничої спілки», яка незабаром розгорнула велику видавничу справу і видала за час своєї діяльності 300 різноманітних книг. У склад директорату входили М.Грушевський, І.Франко та В.Гнатюк. Останній був не тільки співдиректором, але й секретарем спілки. Він відредагував безплатно понад 150 книг, виданих спілкою. З такою ж самовідданістю працював тут як редактор Іван Франко.

Особливе значення мала діяльність Володимира Гнатюка як офіційного респондента Товариства, що полагав зв'язки НТШ із світовою наукою та її центрами. Як засвідчує Хроніка НТШ, в найбільш сприятливому часі діяльності Товариства, зокрема у 1909 р., НТШ обмінювалося своїми виданнями з 244 установами в усьому світі. Серед них рясно фігурують не тільки установи Західної Європи, але й десятки американських університетів та бібліотек. Завдяки В.Гнатюкові значно розширилося коло дійсних членів НТШ з чужинців, їх кількість на початку Першої світової війни досягла 30.

Крім загальноорганізаційних справ товариства, Володимир Гнатюк активно займався організаційними, науковими та видавничими справами в ділянці фольклористики та етнографії.

Вчений належав до піонерів музейної справи в НТШ, він створив великі етнографічні колекції, що стали основою музею НТШ. На жаль, значна частина його колекцій була знищена окупаційними російськими військами на переломі 1914-1915 рр., коли діяльність Товариства була заборонена. Сьогодні значна частина музейних скарбів, зібраних в часи В.Гнатюка, перейшла у фонди сучасного Музею етнографії при Інституті народознавства НАН України.

Велику цінність до сьогодні має також нарис історії НТШ, написаний В.Гнатюком з нагоди 50-річчя Товариства, який друкувався у 1925 р. в окремих випусках Літературно-наукового вісника, де у той час він працював редактором.

Володимир Гнатюк з 1898 до 1926 р. допомагав своєю невсипущою працею та організаційним хистом чотирьом головам НТШ, що змінювали на цій посаді один одного: Михайлові Грушевському, Степанові Томашівському, Василеві Щуратові та Кирилові Студинському. Він — справжній архітект храму української науки, назва якому — Наукове товариство ім.Шевченка.

